

Andere Leermeesters

— Willem van Wingerden (Dienst Landelijk Gebied)

> HET BEGON OP EEN DONKERE DECEMBERAVOND in het jaar 2004. Ik was bij een dialyzing over Dante's Goddelijke Komedie. Het was mijn kennismaking met de hel. In de licht gereformeerde traditie waar ik uit voortkom was en is 'harmonie' een kernwaarde. Begrippen als hel, vagevuur en 'het kwaad' waren een onbekend niemandsland. Die avond werd ik gegrepen door Dante's reis. Het samenspel van tegenslag-inzicht-voorspoed boeit me iedere dag, thuis en in mijn werk bij DLG.

Een korte introductie. De Italiaan Dante schreef zijn dichtwerk rond het jaar 1300. Hij maakte een denkbeeldige reis door de hel, de louteringsberg en het paradijs. In zijn boek beschrijft Dante het landschap en vele ontmoetingen met de zielen van overleden politici, geestelijken. In de hel ontmoet Dante de zielen die zich schuldig hebben gemaakt aan een van de zeven hoofdzondes zoals machtswellust, geweld, verraad.

Gelijkenis

Na het lezen van de Goddelijke Komedie heb ik geleerd om landschappen anders te beleven. Eerst herkende ik landschappen die gelijkenis vertonen met de houtgravures van Gustave Doré. Een hele mooie is voor mij de afbeelding van Dante op het eeuwige ijs in de bodem van de hel. Hier verblijven de zielen (tot hun kaken vastgevroren) die zich in hun leven schuldig hebben gemaakt aan verraad. Sindsdien zijn de ijsvlaktes waar ik schaats veel spannender geworden.

*Zo zag ik hoofden, uit het ijs verzezen
Tot waar zij moesten blozen om hun kwaad;
Geen ooievaar klappert zo luis als dezen.*

*Ze bogen allemaal het grauw gelaat,
Waarbij hun mond van kilte leek te spreken,
De ogen van hun smartelijke staat.*

In tijdschrift Landwerk kreeg ik de gelegenheid om deze fascinatie verder te onderzoeken. Na negen columns merkte ik dat het me steeds minder ging om de associatie met een gravure van Doré. Dante heeft me geleerd om stil te staan en te kijken, zo komt er ruimte voor het zien van details, voor herinneringen of gevoelens die op dat moment de moeite waard zijn. Ik ben minder toeschouwer en meer met lijf en leden aanwezig.

Kunstenaars

In een brainstorm met collega's ontstond een geniaal plan. Wij wilden de Goddelijke Komedie laten uitvoeren op een terrein dat tijdelijk bij DLG in bezit was. Dit zou prima PR voor onze organisatie opleveren. De eerste contacten met kunstenaars over dit idee waren echter teleurstellend. Zo van "leuk voor jullie, die Dante, maar mij interesseert het niet zo".

foto Hans van den Bos, Bosbeeld.nl

Wel bleek mij toen dat er kunstenaars zijn met belangstelling voor landschap, haar bewoners en gebiedsontwikkeling. Hierop volgden vele ontmoetingen. De eerste keren ging ik die nog in met concrete voorstellingen over de afspraken die ik deze keer wilde maken. Die concrete afspraken werden aanvankelijk niet gemaakt. Steeds waren het gesprekken met wederzijdse interesse in motieven, expertise en jargon. Na een paar van die gesprekken bleek dat Natuurmonumenten in Haarzuilens nog een lege boerderij had en dat een productiehuis uit Amersfoort een onderkomen zocht voor haar voorstellingen. Een paar maanden later werd 'Rainer Maria' opgevoerd. Over het leven van de Oostenrijkse dichter Rilke met een grote liefde voor de natuur. Rilke in plaats van Dante, is dat belangrijk? Bij DLG was ik gewend aan het maken van plannen met heldere en harde doelstellingen voor de hectares natuur en kilometers fietspad. Als in het ene gebied die harde doelstellingen aan het eind van de planuitvoering toch altijd zijn gewijzigd, leidt dat in het volgende gebied niet tot een flexibeler omgang met doelstellingen. Lastig kennelijk.

Toneel

Voor mij als gebiedsontwikkelaar werd de werkwijze van dit type kunstenaar heel helder toen de pas afgestudeerde theatermaakster Charlotte van Eeuwijk vertelde over haar opdracht om een toneelstuk te maken over het dorp Haarzuilens. Het moest gaan over de bewoners en de relatie met de ontwikkeling van grootschalige groene recreatiegebieden. Zij begon door aan te bellen bij dorpsbewoners. Ook

bezocht ze de betrokken medewerkers van DLG en Natuurmonumenten. Bij die gesprekken zette ze het kennismaken op de eerste plaats. Haar opdracht maakte ze natuurlijk bekend maar ze liet die in eerste instantie op de achtergrond. Resultaat was het toneelstuk Haar Dorp. Boswachters, directeuren en dorpsbewoners zagen het en werden geraakt.

Wat ik heb geleerd de afgelopen jaren? Als projectleider neem ik steeds meer ruimte om kennis te maken met de mensen met wie ik een klus te doen heb. Wat zijn hun motieven, hun verhalen, waar hebben ze last van. Wat een krachtig instrument om later gezamenlijk concrete resultaten te boeken!<

Willem van Wingerden (w.s.vwingerden@minlnv.nl)

Op 20 oktober geeft Willem van Wingerden in Oisterwijk een lezing met muzikale ondersteuning over De Goddelijke Komedie en het beleven van landschap. Zie www.huisvoorzingeving.nl > Programma.

Op deze pagina's verschijnt maandelijks een opiniërend of filosofisch getint artikel van een gastauteur, om onze lezers niet alleen aan het werk, maar ook aan het denken te zetten. Heeft u suggesties voor auteurs of wilt u zelf schrijven, mail dan naar: redactie@vakbladnatuurboslandschap.nl
